

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 18 Febr. 1880, kl. 1 e. m.

*Utlåtande, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid,
som förflutit sedan början af 1879 års riksdag.*

(R. A.)

Sedan Stats-Utskottet numera tagit kännedom om den utaf Riksdagens år 1879 församlade revisorer afgifna berättelse om granskningen af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, hvilken berättelse till Utskottet remitterats och bland Kamrarnes ledamöter i tryck utdelats, samt genomläst de protokoll, hvilka blifvit hos Fullmäktige i Riksgäldskontoret förda efter den 13 Augusti 1879, med hvilken dag revisorernes protokollsgranskning slutade, till och med den 21 Januari 1880, å hvilken dag Fullmäktiges berättelse till innevarande års riksdag blifvit afgifven, får Utskottet härmed meddela yttrande öfver hvad revisorerne uti sin berättelse i ett eller annat hänseende erinrat och föreslagit samt hvad i öfrigt vid berörda, af Utskottet verkställda granskning förekommit.

1:o.

Angående den s. k. jernvägshypoteksfonden.

(Rev.-ber. sid. 40—42.)

Sedan sistlidne års Riksdag bemyndigat fullmäktige i Riksgäldskontoret att, i den mån ansökningar derom inkomme, emot förbindelser af allmänna inrättningar, banker och andra med af Kongl. Maj:t fastställd

Bih. till Riksd. Prot. 1880. 4 Saml. 1 Afd. 13 Häft.

bolagsordning försedda kreditanstalter, mot pant af obligationer eller skuldförbindelser, utfärdade af svenska jernvägsbolag, som före utgången af år 1878 undfått koncession, utlemna lån för viss tid, dock ej längre än till slutet af år 1893, och till sammanlagdt belopp af högst 23,000,000 kronor, så hafva revisorerne å sid. 40—42 af deras berättelse redogjort för vissa förhållanden rörande ifrågavarande utlåning.

Af berörda redogörelse, äfvensom, beträffande tiden efter revisorer- nes sammanträde, af Fullmäktiges protokoll och deras till innevarande års Riksdag afgifna berättelse har Utskottet inhemtat, att dylika lån intill denna dag beviljats och utbetalts åt 9 särskilda penninginrättningar och till ett sammanräknadt belopp af 6,560,000 kronor, mellan de olika län- tagande penninginrättningarna fördeladt på sätt som utvisas af nedanstå- ende tabell, jemväl angifvande beskaffenheten af de för lånen lemnade hypotek, nemligen:

Åt hvarje sär- skild penning- inrättning ut- lemnadt låne- belopp.	S ä k e r h e t.
4,000,000	Bergslagernas jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 3,900,600 kronor; Gefle—Dala jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 26,000 kronor; Halmstad—Jönköpings jernvägsaktiebo- lags 5 % obligationer å 235,600 kronor; Nora— Karl- skoga jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 898,000 kro- nor; Pålseboda—Finspongs jernvägsaktiebolags 5 % obli- gationer å 184,000 kronor; Stockholm—Westerås—Bergs- lagens jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 378,000 kronor; Östra Vermlands jernvägsaktiebolags 5 % obli- gationer å 329,000 kronor.
350,000	Bergslagernas jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 871,200 kronor.
775,000	Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernvägsaktiebolags 5½ % obligationer å 1,400,000 kronor och Näs—Morshyttans jernvägsaktiebolags 6 % obligationer å 150,000 kronor.
50,000	Bergslagernas jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 138,600 kronor.
Trpt 5,175,000	

Åt hvarje särskild penninginrättning utlemdt lånebelopp.		S ä k e r h e t.
Trpt	5,175,000	
	115,000	Oxelösund—Flen—Westmanlands jernvägsaktiebolags 5½ % obligationer å 230,000 kronor.
	470,000	Nybro—Säfsjöströms jernvägsaktiebolags 5½ % obligationer å 500,000 kronor; Kalmar nya jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 375,000 kronor samt en af samma bolag utfärdad, med 6 % ränta förskrifven revers å 100,000 kronor.
	80,000	Krylbo—Norbergs jernvägsaktiebolags 5½ % obligationer å 60,500 kronor samt 6 % obligationer å 45,300 kronor.
	540,000	Sundsvalls jernvägsaktiebolags 5½ % obligationer å 600,000 kronor.
	180,000	Östra Vermlands jernvägsaktiebolags 5 % obligationer å 247,000 kronor.
S:a kr.	6,560,000	

Till ledning vid bedömandet af de såsom hypotek erbjudna obligationernas och skuldförbindelsernas belåningsvärde hafva Fullmäktige begärt och erhållit Kongl. Styrelsens för statens jernvägstrafik utlåtande rörande hvarje särskildt ifrågakommande jernvägsbolags tillgångar och ekonomiska ställning, vederbörande jernvägs nuvarande och under lånetiden påräkneliga trafik och afkastning samt öfriga förhållanden, hvilka kunde vara af beskaffenhet att inverka på obligationernas eller skuldförbindelsernas belåningsvärde; och har Utskottet funnit, att Trafikstyrelsen i allmänhet ansett de erbjudna säkerheterna vara af tillfredsställande beskaffenhet.

Bland de jernvägsbolag, hvilkas obligationer belånats, förekomma äfven sådana, hvilkas trafikinkomster ännu ej alltid lemnat full tillgång till betalning å förfallodagen af förskrifven kupongränta, men enligt de för ifrågavarande utlåning gällande bestämmelser hafva Fullmäktige egt att taga hänsyn till jernvägarnes ej blott nuvarande, utan äfven under lånetiden, intill utgången af år 1893, påräkneliga trafik och afkastning, äfvensom att fästa ett skäligt afseende å låntagarnes vederhäftighet.

Medel till utlåningen hafva anskaffats genom upplåning, i mån af behof, mot obligationer, tillhörande 1875 och 1878 års lån.

2:o.

Angående afskrifning af Riksgäldskontorets inom linien förda fordran för lyftade medel utaf det af 1862—1863 års riksdag beviljade särskilda kreditiv.

(Rev.-ber. sid. 45.)

I Riksgäldskontorets räkenskaper finnes bland dess tillgångar upptagen en, enligt 1867 års riksdags beslut, inom linien förd fordran å 2,973,234 kronor 68 öre, utgörande lyftade medel utaf det vid 1862—1863 års riksdag anvisade särskilda kreditiv för ett fullständigare ordnande af försvarsverket. Då, på sätt revisorerne anmält (rev.-ber. ang. statsverket sid. 47, rev.-bev. ang. Riksgäldskontoret sid. 45) berörda lyftade belopp numera blifvit slutredovisadt och någon återbetalning deraf till Riksgäldskontoret ej synes kunna ifrågakomma, hemställer Utskottet,

att, på sätt revisorerne föreslagit, nämnda fordran för lyftade medel utaf det vid 1862—1863 års riksdag anvisade särskilda kreditiv för ett fullständigare ordnande af försvarsverket må ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifvas.

3:o.

Angående de från Riksgäldskontoret till Statskontoret utbetalta kassaförstärkningar.

(Rev.-ber. sid. 49 och 50.)

I händelse under löpande året skulle visa sig, att Statskontorets inkomster äro otillräckliga för bestridande af dess utgifter, åligger det, enligt 17 § af det senast för Riksgäldskontoret utfärdade reglemente, Riksgäldskontoret att, sedan Kongl. Maj:t, uppå Statskontorets under-

dåniga anmälan, pröfvat behovet, för dess fyllande tillhandahålla Statskontoret det belopp, Kongl. Maj:t för sådant ändamål finner för godt bestämma, dock med förbindelse för Statskontoret att, så snart dess tillgångar det medgifva, återgälda hvad Riksgäldskontoret sålunda förskjutit.

Revisorerna hafva å sid. 49 och 50 af deras berättelse anmält, att de Statskontoret sålunda lemnade försträckningar den 12 sistlidne September uppgingo till ett belopp af 14,000,000 kronor. Sedermera hafva, på sätt Fullmäktige i sin berättelse tillkännagifvit, i November månad sistlidne år ytterligare utbetalts 2,500,000 kronor, så att Riksgäldskontorets fordran hos Statskontoret för ifrågavarande utbetalningar för det närvarande utgör 16,500,000 kronor.

Nästlidne års Riksdag bemyndigade Fullmäktige att, för betäckande af Statskontorets skuld till Riksgäldskontoret för lemnad kassaförstärkning, upplåna erforderliga medel mot Kontorets obligationer i svenskt mynt, ställda till inlösen antingen efter viss förfallotid eller efter förutgången, af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning samt öfverlemnade åt Fullmäktige att, med hänsigt till de vid upplåningen sig företeende omständigheter och förhållanden, bestämma räntevilkoren och fastställa betalningsterminerna för dessa obligationer; dock skulle obligationerna, vare sig deras inlösen beständes att ske efter uppsägning eller å viss förfallotid, infrias inom sex år från deras utgifningsdag (§ 46 af Riksgäldskontorets senast utfärdade reglemente).

I sin till Riksdagen afgifna berättelse hafva Fullmäktige anmält, att de, med begagnande af omförmälda, dem gifna bemyndigande och till betäckande af Riksgäldskontorets ifrågavarande utgift, i den månad för bestridande af Riksgäldskontorets egna utbetalningar funnits erforderligt, den 1 sistlidne November utfärdat $4\frac{1}{2}$ procent obligationer å ett belopp, som för det närvarande utgör tillhopa 9,000,000 kronor, stälde att återbetalas sex år från utgifningsdagen, eller den 1 November 1885, dock med Riksgäldskontoret förbehållen rätt att, om Riksgäldskontoret sådant önskar, före den sålunda utsatta återbetalningstid när som helst sex månader efter föregången, af Riksgäldskontoret medelst kungörelse i allmänna tidningarne verkställd uppsägning inlösa större eller mindre antal af dessa obligationer. Af det utfärdade obligationsbeloppet, 9,000,000 kronor, hafva Fullmäktige, efter pari kurs jemte godtgörande af upplupen, icke förfallen ränta, öfverlåtut till Sveriges Allmänna Hypoteksbank 3,000,000 kronor; hvarjemte Fullmäktige med Skandinaviska Kreditaktiebolaget träffat aftal om öfverlåtande, på enahanda vilkor, af återstående 6,000,000 kronor med 2,000,000 kronor den 2 sistlidne Januari, 1,000,000 kronor den 1 och 1,000,000 kronor den 15 innevarande

Februari samt 2,000,000 kronor inom utgången af nämnda Februari månad, efter uppsägning å tider, som Riksgäldskontoret eger att bestämma.

Af valutan för dessa obligationer hafva, förutom godtgjord upplupen ränta, till Riksgäldskontoret behörigen inbetalts de hittills förfallna 7,000,000 kronor.

4:o.

Angående bevilning för ett fideikommiss.

(Rev.-ber. sid. 54.)

Sedan Riksdagens revisorer år 1878 gjort hemställan om bringande till verkställighet af Riksdagens den 8 Mars 1875 åt Fullmäktige lemnade uppdrag i fråga om ersättningsskyldighet för dem, som månde varit vållande till försummelse vid indrifningen af bevilning för ett fideikommiss; så beslöt sistlidne års Riksdag — med förklarande tillika, att anspråket på ersättning af vederbörande, utan afseende på huru tvisten om återstående bevilningsbeloppet kunde komma att utfalla, inskränktes till godtgörande af den ränteförlust, som med stöd af Kongl. Resolutionen den 13 April 1877 kunde bestämmas — åt Fullmäktige uppdraga att vidtaga de åtgärder, som för verkställigheten af Riksdagens härom meddelade beslut kunde erfordras.

I sin år 1879 afgifna berättelse hafva revisorerne meddelat, att Fullmäktige förskaffat sig vederbörligen bestyrkta afskrifter af handlingarne rörande ifrågavarande bevilningsärende och den 7 sistlidne Augusti beslutat, att desamma skulle bland Fullmäktige cirkulera.

Utskottet har inhämtat, att Fullmäktige derefter den 25 sistlidne September uppdragit åt särskildt tillförordnad ombudsman i ifrågavarande ärende att, efter tagen del af handlingarne, så fort ske kunde till Fullmäktige inkomma med utlåtande och förslag i fråga om lämpliga åtgärders vidtagande för att till verkställighet bringa Riksdagens i detta ärende gifna föreskrift. Sedan det sålunda infordrade utlåtande den 29 nästlidne Januari inkommit och mellan Fullmäktige cirkulerat, hafva Fullmäktige den 5 dennes kommunicerat detsamma med de personer, mot hvilka tillförordnade ombudsmannen ansett talan böra anställas, för att lemna dem tillfälle att senast inom tre veckor efter delfäendet till Fullmäktige inkomma med den förklaring, hvartill de kunde finna sig ega anledning.

5:o.

Angående Södra Dalarnes jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 116—119. Utl. sid. 172 och 173.)

Vid granskningen af de till Revisorerna öfverlemnade uppgifter angående Södra Dalarnes jernvägsaktiebolags förvaltning för år 1878 hafva revisorerna (sid. 118 och 119 af deras berättelse) fäst uppmärksamheten dervid att, ehuru inbetalningarna å aktiekapitalet vid årets början utgjorde ett sammanlagdt belopp af ..... kr. 128,590: — och under året ytterligare inbetalades ..... » 313,206: 40 således tillsammans ..... kr. 441,796: 40, aktieegarnes inbetalningar vid årets slut dock angåfves uppgå till 615,263 kr. 15 öre; äfvensom dervid att, om alla utgifterna under året ..... kr. 374,274: 63 sammanlades med de vid årets början uppgifna organisations- och jernvägsbyggnadskostnader ..... » 17,270: 14 så erhöles en summa af ..... kr. 391,544: 77, hvilken icke obetydligt understeg det belopp, 435,892 kr. 65 öre, hvar till jernvägsbyggnaden med inventarier funnes upptagen vid årets slut. Af bolagsstyrelsens häröfver afgifna yttrande (utl. sid. 172 och 173) framgår, att de anmärkta skiljaktigheterna bero derpå, att bland de för år 1878 redovisade medel ingå åtskilliga poster, som i anseende till sin beskaffenhet ej tillhört bolagets kassaräkning, hvilken legat till grund för revisorernas uppfattning af förhållandet; och har bolagsstyrelsen i sitt oförmälda yttrande meddelat en summarisk uppställning, grundad på bolagets räkenskaper.

Då Utskottet ansett bolagsstyrelsen härmed hafva nöjaktigt förklarat hvad i förevarande hänseende anmärkts, hemställer Utskottet,

att Revisorernes ifrågavarande framställning angående Södra Dalarnes jernvägsaktiebolag ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

6:o.

Angående Norbergs jernvägs nya aktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 134—138. Utl. sid. 173 och 174.)

Genom ett med Stockholm—Westerås—Bergslagens trafikaktiebolag den 7 Juni 1876 upprättadt kontrakt, hvilket den 28 Juli samma år trädte i kraft, öfverlät Styrelsen för Norbergs jernvägs nya aktiebolag åt Stockholm—Westerås—Bergslagens trafikaktiebolag åtskilliga inventarier och Norbergsbolagets af ett lokomotiv och trettio godsvagnar bestående rullande materiel, mot en köpeskilling af 4,000 kronor för de förra och 107,000 kronor för den senare.

Detta kontrakt innehöll: i *punkten 1*), att trafikbolaget mot viss betingad ersättning åtog sig att i fullgodt skick underhålla och med sin rullande materiel trafikera Norbergsbolagets jernväg, sedan denna blifvit färdig, afsynad och godkänd; uti *punkten 2*), att materielens värdebelopp skulle af trafikbolaget gäldas på det sätt, att $\frac{1}{20}$ del deraf jemte 6 procent årlig ränta å oguldet belopp för hvarje halft kalenderår, intill dess det hela blifvit betaladt, afdroges från den trafikbolaget under samma tid tillkommande ersättning för dess i *punkten 1*) omförmälda åtagande och fullt utginge, innan nämnda ersättning till någon del utbetalades; att första betalningsterminen skulle taga sin början näst efter det halfva kalenderår, under hvilket kontraktet trädde i gällande kraft; samt att den rullande materielen jemte inventarierna skulle, omedelbart efter det betalningen därför blifvit på ofvan bestämda sätt tillfullo erlagd, blifva trafikbolagets egendom; och i *punkten 17*), att kontraktet skulle börja tillämpas senast den dag, då Norbergsbanan blifvit afsynad och godkänd, men kunna äfven derförinnan blifva gällande, om bolagen så öfverenskomme, samt fortfara att gälla under 10 år från och med nämnda afsyningsdag och, sedan sagda tid förflutit, ett år från å endera sidan skedd uppsägning.

Efter det ifrågavarande kontrakt blifvit mellan styrelsen för Norbergs jernvägs nya aktiebolag samt Stockholm—Westerås—Bergslagens trafikaktiebolag ingånget, beslöt Norbergs jernvägs nya aktiebolag den 31 Maj 1877, att alla de medel jemte derå upplöpande räntor, som inflöte för de på trafikbolaget öfverlätna inventarier och materiel, skulle, i den mån de inginge, införas uti bolagets räkenskaper på ett särskildt för dem upplagdt »rullande materielens konto» samt på bästa och säkraste sätt frukt bargöras, äfvensom att häraf skulle bildas en fond, som

icke finge användas till andra ändamål, än till inköp af rullande materiel och hvad dertill hörde, när i framtiden deraf för bolaget gjordes behof.

Som emellertid försäljningen af Norbergsbolagets materiel stod i strid mot de af Kongl. Maj:t och Riksdagen meddelade bestämmelser för åtnjutandet af de bolaget beviljade statslån, gjorde bolaget hos Kongl. Maj:t underdånig ansökning, att Kongl. Maj:t tacktes gilla det afslutade kontraktet; och blef, med bifall till en af Kongl. Maj:t till 1878 års Riksdag aflåten nådig proposition, ifrågavarande aftal af Riksdagen godkändt uppå vilkor, bland andra,

att alla de medel jemte derå upplöpande räntor, som inflöte för de på trafikaktiebolaget öfverlåtna inventarier och materiel, skulle, i den mån de erlades, upptagas uti Norbergs jernvägs nya aktiebolags räkenskaper på ett särskildt »rullande materielens konto» samt på bästa och säkraste sätt fruktbargöras till en fond, som icke finge användas till andra ändamål än inköp af rullande materiel och hvad dertill hörde, när i framtiden deraf gjordes behof för bolaget;

att vid de tider, då afbetalningarne för materielen och inventarierna inflöte från trafikaktiebolaget, Norbergsbolaget jemväl skulle till förut nämnda fond, intill dess densamma uppnått en summa af 150,000 kronor, afsätta af egna medel ett penningebelopp, motsvarande för hvarje gång en tjugonedel af den till 39,000 kronor uppgående skilnaden emellan försäljningssumman för materielen med inventarier, 111,000 kronor, och det i det fastställda kostnadsförslaget för jernvägsanläggningens utförande upptagna belopp af 150,000 kronor till materiels anskaffande; samt

att Norbergsbolaget till Kongl. Maj:t ingåfve skriftligt förklarande, att den sålunda bildade fonden skulle, lika med den föreskrifna materielen och i den mån fonden icke blifvit till inköp af rullande materiel med hvad dertill hörde använd, anses som och utgöra underpant för de bolaget lemnade statslån.

Riksdagens revisorer hafva å sid. 137 af deras år 1879 afgifna berättelse meddelat, hurusom den af bolagets revisorer afgifna berättelse för år 1878 innehölle, att i kapitalafbetalningar och räntor å köpeskillingen under året influtit 18,310 kronor 21 öre, att dessa medel blifvit på depositionsräkning insatta uti Mälareprovinsernas enskilda bank, och att fonden derigenom ökats från 14,951 kronor 25 öre till 33,261 kronor 46 öre. Vidare hade bolagets revisorer, vid det förhållande att styrelsen, utöfver influtna köpeskillingen och upplupna räntor för den försålda materielen och inventarierna, redan år 1876 till nämnda fond, af andra bolagets medel insatt 2,675 kronor samt derefter äfven de å denna summa

upplupna räntor, förklarar sig anse de här ofvan omförmälda i Kongl. Bref af den 31 Maj 1878 meddelade, af Kongl. Maj:t och Riksdagen beslutade föreskrifter rörande tillskott till fonden af bolagets medel vara fullgjorda.

Riksdagens revisorer åter hafva i anledning häraf anført, att, på sätt förut visadt vore, åläge det Norbergsbolaget att samtidigt med trafikbolagets afbetalningar afsätta en tjugondedel af 39,000 kronor, utgörande 1,950 kronor. Då nu trafikbolaget verkställt tre afbetalningar, så hade det ålegat Norbergsbolaget att äfven tre gånger afsätta föreskrifna 1,950 kronor, eller tillhoppa 5,850 kronor. Som emellertid det belopp af 2,675 kronor, hvilket bolagsrevisorerna upplysa att bolaget afsatt, äfven med tillägg af derå upplupna räntor icke på långt när uppginge till den summa, som bort vara afsatt, hafva Riksdagens revisorer funnit bolaget icke kunna anses hafva fullgjort Kongl. Maj:ts föreskrift i detta afseende.

I sitt häröfver afgifna utlåtande (sid. 173) har styrelsen för Norbergs jernvägs nya aktiebolag anført, att, emedan Kongl. Brefvet den 31 Maj 1878 först den 13 November samma år blifvit styrelsen delgifvet, ansåg styrelsen, att föreskriften om afsättande, utaf bolagets egna medel, för hvarje halfår till rullande materielens fond af tjugondedelen utaf 39,000 kronor, icke kunde ega tillämpning förr än efter delgifningen af nämnda nämnda bref och vid derefter följande afbetalningar till kapital och ränta från trafikbolaget, i enlighet med hvilken uppfattning styrelsen ansåge bolaget hafva fullgjort sin skyldighet, då detsamma, redan med 1876 års slut, sjelfmant i fonden insatt och förräntat 2,675 kronor.

Lika med Riksdagens revisorer har Utskottet funnit de här ofvan anförda villkoren för godkännande från statens sida af det mellan Norbergsbolaget och trafikbolaget ingångna aftal böra så förstås, att Norbergsbolagets skyldighet att af egna medel till fonden afsätta en tjugondedel af 39,000 kronor står i full motsvarighet till afsättningen af de från trafikbolaget inflytande medel och i följd deraf måste anses vidtagna redan i och med den första afbetalningen från trafikbolaget. Den i viss mån retroaktiva verkan, som enligt denna Utskottets åsigt föranledes af bestämmelserna i det Kongl. Brefvet af den 31 Maj 1878, synes så mycket mera befogad som giltigheten af ifrågavarande aftal var helt och hållet beroende deraf, att detsamma från statens sida godkändes.

Då ifrågavarande fond skall anses som och utgöra underpant för de bolaget lemnade statslån, hvilka utgått dels från Handels- och Sjöfartsfonden och dels från Riksgäldskontoret samt, enligt revisionsberättelsen, vid 1878 års slut utgjorde 514,107 kronor 25 öre, och enär det vid sådant

förhållande synes angeläget, att fonden varder på föreskrifvet sätt och i stadgad ordning bildad, har Utskottet ansett sig böra hemställa,

- a) att Riksdagen må i underdånig skrifvelse, med anmälan af det utaf Riksdagens revisorer omförmälda förhållande, hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes tillse, att Norbergs jernvägs nya aktiebolags skyldighet i afseende å den föreskrifna afsättningen till ifrågasvarande fond varder behörigen af bolaget fullgjord.

I sammanhang med ofvan berörda framställning hafva Riksdagens revisorer hemställt, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det statens i framtida revisioner af detta bolags förvaltning och räkenskaper deltagande ombud måtte anmodas att, jemte iakttagande af hvad instruktionen den 23 Mars 1877 i öfrigt innehåller, särskildt meddela uppgift om beloppen af de medel, som till nämnda fond ej mindre från trafikaktiebolaget influtit än af Norbergsbolaget blifvit afsatta, om tiderna, då dessa inbetalningar skett, äfvensom om beloppet af derå upplupna räntor.

Utskottet hemställer,

- b) att hvad Riksdagens revisorer sålunda föreslagit må af Riksdagen bifallas.

7:o.

Angående ansvarsfrihet för Riksgäldskontorets styrelse.

Då Stats-Utskottet, vid den nu verkställda granskningen af Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, funnit fullmäktige i nämnda kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker Utskottet,

att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 23 Januari 1879 till och med den 21 Januari 1880.

Stockholm den 17 Februari 1880.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Herrar *L. M. Nordenfelt* och *K. O. Ljungqvist* hafva begärt få antecknad, att de inom Utskottet motsatt sig införandet i *punkten 1:o* (angående *jernvägshypoteksfonden*) af den deri förekommande detaljerade redogörelse för de från jernvägshypoteksfonden utlemnade lån.

Reservation:

vid punkten 7:o, angående *ansvarsfrihet för Riksgäldskontorets styrelse*, af Herr *C. A. Larsson*, som anförde:

»Från den af Utskottet tillstyrkta ansvarsfrihet åt herrar fullmäktige i Riksgäldskontoret vill jag undantaga följande frågor, dem jag anser vara behandlade på ett mindre tillfredsställande sätt, nemligen:

1:o. *Frågan angående uppbörden af bevillningssumman för det stora fideikommisset Löfstad med hvad dertill hör.*

För att klargöra den egendomliga behandlingen af ifrågavarande bevillningsärende, är nödigt att framställa en kortfattad historik om dess ursprungliga tillkomst och derefter visa, att äfven de nuvarande herrar fullmäktige i Riksgäldskontoret ådagalagt någon slapphet vid verkställigheten af de beslut, Riksdagen förnyade gånger fattat.

Vid 1873 års statsrevision företogs en mera allvarsam granskning af de handlingar, hvarpå bevillning af testamenten, gåfva, arf och fideikommiss sig grundar, och på denna granskning afläts en skrifvelse till herrar fullmäktige med uppmaning att, innan bevillningshandlingarna, till följd af Riksdagens beslut, vid 1873 års utgång öfverlemnades till Kongl. Statskontoret, åstadkomma rättelse i alla de mål, hvaremot revisorerne framställt anmärkningar.

Bland de felaktigheter, som revisorerne uti denna sin skrifvelse påpekat, förekom bevillningsärendet N:o 30, der Riksgäldskontoret under nio års tid försummat att uttaga en förfallen bevillningsfordran på omkring *Ett hundra tjugufem tusen kronor*.

Sedan förre innehafvaren af det stora fideikommisset Löfstad den 30 Juli 1861 affidit och ny fideikommissarie, efter laga fardag, den 14 Mars 1863 tillträdit den fideikomiterade egendomen, ålåg det denne, enligt gällande bevillningsstadga, att inom ett år från tillträdet opåmint betala fem procent af egendomens värde, vid äfventyr att böta tio procent af bevillningssumman, ifall medlen icke till fullo liqviderades.

I stället för att påskynda den stora bevillningssummans och de förfallna böternes indrivande blef ärendet behandladt som följer:

Den 11 April 1867, således *tre år* efter förfallodagen, lagsöktes den nye fideikommissinnehafvaren och dagen derpå ålägges han af Öfverståthållareembetet att förete de af Riksgäldskontorets ombudsman begärda handlingarne.

Den 6 Juni samma år kommunicerades lagsökningshandlingarne och den 2 Mars 1868 afgafs förklaring hos Öfverståthållareembetet, hvarefter nämnde embete den 26 i samma månad utstälde målet till påminnelser afgifvande.

Den 2 September 1870 afgaf ombudsmannen i Riksgäldskontoret fullständiga påminnelser och utredde i desamma: att omtvistade beloppet utgjorde fem procent på 2,519,615 kronor. Dessa påminnelser utställes till ny förklaring, hvilken inkom till Öfverståthållareembetet den 15 December sistnämnda år.

Den 8 Februari 1871 afbetalte fideikommissinnehafvaren 33,300 kronor och den 4 Oktober 1871 ingaf han en ny skrift, som af Öfverståthållareembetet, i resolution den 30 Oktober 1871, utställes till ombudsmannen, med föreläggande att inom två månader inkomma med slutpåstående; men se, nu hade kontorets ombudsman tröttnat på vidare skrifning i detta mål och lade handlingarne ad acta. Icke ens efter revisorernes anmärkning och skrifvelse till herrar fullmäktige den 13 Oktober 1873 kunde ombudsmannen förmås att bringa frågan närmare sin lösning.

Emellertid sammanträdde revisorerne 1874 och började då granska de till Statskontoret numera inkomna bevillningshandlingarne för att tillse, huruvida de under förra revisionen anmärkta felaktigheter voro afhjelpna. Nu fann man att lagsökningsakten undanhållits och endast på enskild väg kommit t. f. ombudsmannen i Statskontoret tillhanda, med anledning hvaraf revisorerne i deras berättelse, sid. 69, till Riksdagen hemstälde: »att åtgärder måtte vidtagas, på det att ifrågavarande ärende må hastigare bringas till slut, än af hittills använda sätt för dess behandling synes vara att förvänta».

Vid riksdagen 1875 upplystes att Statskontoret dänera vidtagit så verksamma åtgärder, att medlens utfående vore att förvänta, hvadan Riksdagen beslöt att åt fullmäktige i Riksgäldskontoret lemna uppdrag att, när den förlust blefve känd, som genom ärendets fördröjda behandling uppkommit, hos dem, som densamma föranledt, därför utsöka ersättning.

Mången skulle kunna tro, att herrar fullmäktige efter emottagande af detta riksdagsbeslut anstält reservationskraf hos de tjenstemän, hvilka inom kontoret haft detta långsamma utsökningsärende om hand, för att dymedelst hålla ersättningsanspråket inom preskription; men en så om-

tänksam åtgärd har än i denna stund icke egt rum, ehuru förlusten utgör öfver sextionio tusen kronor, deraf ena hälften redan är öfver tio år gammal samt sålunda utom preskription.

Efter att 1878 års statsrevisorer upptagit frågan till förnyad behandling, beslöt sistlidne Riksdag och i skrifvelse af den 5 April 1879 meddelade herrar fullmäktige i Riksgäldskontoret: att Riksdagen har — med förklarande att anspråket på ersättning af vederbörande inskränktes till godtgörandet af den ränteförlust, som med stöd af Kongl. resolutionen den 13 April 1877 kan bestämmas — åt fullmäktige i Riksgäldskontoret uppdragit att vidtaga de åtgärder, som för verkställigheten af Riksdagens härom meddelade beslut kunna erfordras.

Hittills hafva dock herrar fullmäktige icke vidtagit en enda åtgärd, som kan leda till skyddande af statens fordringsanspråk mot de försumlige tjenstemännen, utan hvarenda månad, som förflyter, preskriberas 575 kronor 58 öre. Sålunda har staten till dato förlorat femtusensjuhundra-femtiofem kronor 80 öre blott under de tio månader, som förlidit, sedan Riksdagen meddelade dess beslut, endast fördenskull att herrar fullmäktige icke erinrat vederbörande om deras ersättningsskyldighet i öfverensstämmelse med Kongl. Förordningen den 4 Mars 1862. Man kan sålunda med full trygghet antaga, att det skall gå med denna Riksgäldskontorets fordran på samma sätt som det gick med krafvet emot bolaget för de skånska stenkolsgrufvorna.

2:o. *Angående indrifningen af statens domfäste fordran hos Strömsholms nya kanalbolag.*

I detta mål har Statsrevisorerne anmärkt, att bolaget undanhållit kronan dess lagliga rätt, och Riksdagen beslutat att fullmäktige i Riksgäldskontoret skulle genom laga rättegång tillhålla bolaget att fullgöra sina skyldigheter i de af revisorerne anmärkte punkter.

Sedan Kongl. Maj:t dömt bolaget till den af fullmäktige åskade betalningsskyldighet samt ömsesides utsedde vidräkningsmän utredt krafvet till åttatio tusen trehundra-trettioåtta kronor 47 öre, så har kanalbolagets direktion uti en den 6 November sistlidet år till Riksgäldskontoret ingifven skrift dels gjort anmärkningar mot vidräkningen på 9,955 kronor 17 öre, dels bifogat 27,822 kronor 32 öre kontant, dels ock förklarat sig sakna tillgångar till resten samt att den ärnade begära eftergift hos Kongl. Maj:t för den oguldna summan. Denna skrift remitterades till ombudsmannen i Riksgäldskontoret för afgifvande af utlåtande; men ännu tre månader derefter, då Riksgäldskontorets protokoll i afdelningen lästes, hade något utlåtande icke afgifvits. Det vill eljest synas, som borde

ett dylikt utlåtande kunnat afgifvas direkte inför fullmäktiges protokoll utan någon tidsutdrägt; ty då Kongl. Maj:t dömt bolaget att betala och vidräkningsmännens utredning vunnit laga kraft, återstod ingenting annat än att öfverlemna den Kongl. domen och vidräkningen till vederbörande exekutors verkställighet för penningarnes utbekommande.

I anledning häraf och på det Riksdagens beslut måtte komma till heders, gent emot Riksdagens egna förtroendemän, och det icke längre tillåtas dem att undanhala med verkställigheten af de beslut, som i laga ordning fattas, så tager jag mig friheten hemställa,

att Riksdagen måtte uppskjuta med beviljande af ansvarsfrihet för ofvan nämnda tvenne mål, intilldess desamma blifva af herrar fullmäktige bringade i verkställighet.

Det kan visserligen förefalla en och annan småaktigt att framställa anmärkning i ett par frågor af så jämförelsevis små dimensioner som de förevarande; men hvad den första beträffar, så innefattar den en så vigtig princip, att det skulle vara minst sagdt besynnerligt, om densamma icke skulle förmå tillvinna sig bifall inom Riksdagen. Det är visserligen sant att beslutet fattades med några få rösters öfvervigt i en gemensam votering; men då man i alla andra mål respekterar de beslut, som på detta sätt tillkomma, fordrar konsekvensen att Riksdagen icke efterskänker följderna af det nu ifrågavarande, utan vakar deröfver att Riksdagens egne förtroendemän fullgöra de uppdrag, som Riksdagen åt dem anförtrot. — På sidan 72 uti 1878 års berättelse angående Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning förekommer: att vederbörande fideikommissarie fått tillträda egendomen den 14 Mars 1863, för hvilken han varit skyldig att sednast den 14 Mars 1864 erlägga belöpande bevillning; att staten i afräkning å nämnda bevillning fått uppbära: den 8 Februari 1871 33,300 och den 19 Juni 1875 81,816 kronor 35 öre och att Kongl. Maj:t ogillat å statens sida framställt anspråk på ränta å bevillningsbeloppet.

Den förlust, som Riksdagen uppdragit åt fullmäktige att hos Riksgäldskontorets tjenstemän infordra, utgör sålunda följande belopp:

6 % ränta å 33,300 kr. för 6 år 10 mån. 24 dag.	13,786 kr. 20 öre,
6 % ränta å 81,816 kr. 35 öre för 11 år 3 mån. 5 dag. 55,294 » 21 »	

Summa 69,080 kr. 41 öre.

Då man nu vet att ränteberäkningen upphör med sista inbetalningsdagen den 19 Juni 1875, så är klart och tydligt, att all den ränta, som

icke kräfves inom loppet af tio år före sistnämnde dag, går den förlo-rad på grund af gällande preskriptionslag.

Om nu herrar fullmäktige hade antingen muntligen eller skriftligen kraft, eller genom stämning affordrat kontorets försumlige tjenstemän detta skadestånd före den 19 Juni 1879, så hade krafvet varit öppet för åren 1869—1875, sålunda 6 år; men om krafvet fördröjes till den 19 Juni 1880, har staten förlorat jemt hälften af summan o. s. v.

Det är endast af denna orsak jag gjort min ifrågavarande fram-ställning.

Hvad jag här anfört i första punkten styrkes fullständigt af den utredning, som förekommer på sidan 64 uti 1874 års revisionsberättelse rörande Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, och i afseende på andra punkten hänvisar jag till sidan 84 och följande i nämnde revisions-berättelse.»
